

Derleyeni Bilinmeyen Bir Şiir Mecmûası: Mecma'-ı Gevher-i Esrâr*

Şevket Enes Samancıoğlu

Öz

Konu ve Amaç: Mecmûalar, Türk Edebiyatında ilk olarak XV. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. Edebiyat araştırmacıları için önemli kaynaklar arasında yer alan mecmûalar ve özellikle de şiir mecmûaları üzerine yapılan araştırmalar, mecmûaların hem yapılan araştırmalara kaynaklık ettiğini hem de araştırmaları çeşitli yönlerden tamamladığını göstermektedir. *Mecma'ı Gevher-i Esrâr* isimli şiir mecmûası herhangi bir kütüphane katoloğunda yer almayıp şahsi kitaplığımızda bulunmaktadır. İçerisinde bulunan manzûmeleri ve şâirleri tanıtmak, divanlarda yer almayan manzûmeleri gün yüzüne çıkarmak çalışmanın amacıdır.

Yöntem: Çalışmada, metin analizi yöntemiyle *Mecma'-ı Gevher-i Esrâr* isimli şiir mecmûası incelenmiş, tanıtımı yapılmış ve içerisinde kaynaklarda ilk kez rastlanan manzumelere yer verilmiştir.

Bulgular: Araştırmamıza konu olan *Mecma'-ı Gevher-i Esrâr* isimli şiir mecmûası cönk şeklinde derlenen mecmûalardandır. Muğla'nın Ula ilçesinde h. 1 Şevval 1331/ m. 3 Eylül 1913 tarihinde yazılmıştır. Kim tarafından derlendiği belli olmayan mecmûada, 41 şâirin 147 manzûmesi bulunmaktadır.

Sonuç: Bu çalışmada; mecmûalar hakkında kısa bilgiler verildikten sonra *Mecma'-ı Gevher-i Esrâr*'in tavsifi ve incelemesi yapılmış, mecmûada şiiri bulunan şâirler tablo halinde verilmiş, şâirlerin ilgili mecmûada bulunan ama bu zamana kadar yayınlanmış kaynaklarda bulunmayan şiirleri aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Mecmûa, Cönk, Şiir Mecmûası.

A Majmua (Collection) of Poems Whose Compiler is Unknown: Majma' Gawhar Asrar**

Abstract

Subject and Purpose: Mecmuas (compilations), first in Turkish Literature, began to appear in the XV. century. Researches on compilations and especially poetry compilations, which are among the important sources for literature researchers, show that compilations both serve as a source for research and as complementary object of study in various ways. Poetry compilation called *Mecma'-ı Gawhar Asrar* is not included in any library catalogue

* Bu makale, "Türk Edebiyatında Mecmûa ve Mecma'-ı Gevher-i Esrâr (İnceleme-Metin)" adlı yüksek lisans tezimizden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** This article has been prepared, based on author's thesis titled "Türk Edebiyatında Mecmûa ve Mecma'-ı Gevher-i Esrâr (İnceleme-Metin)"

Arş Gör, Karabük Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, s.enessamancioglu@karabuk.edu.tr
Res. Asst., Karabuk University, Faculty of Islamic Sciences

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.
Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Samancıoğlu, Şevket Enes. "Derleyeni Bilinmeyen Bir Şiir Mecmûası: Mecma'-ı Gevher-i Esrâr".
Mutalaa 1/1 (Ağustos 2021), 56-72.

ORC ID: orcid.org/0000-0003-1554-3780
ROR ID: ror.org/04wy7gp54
DOI: doi.org/10.5281/zenodo.5245160

Geliş tarihi: 20.06.2021
Kabul tarihi: 09.07.2021

but is in our personal library. The aim of the study is to introduce the poems and poets mecmua included and to bring to light the poems that are not presented in the divans.

Method: In the study, the poetry compilation named *Mecma'-ı Gawhar Asrar* was examined by text analysis method, its introduction was made and the poems that were found for the first time in the sources were included.

Results: The poetry compilation named *Mecma'-ı Gawhar Asrâr*, which is the subject of our research, is one of the compilations compiled in the form of junk. In the Ula district of Muğla, the junk was written on September 3, 1913. (Shawwal 1, 1331). There are 147 poems of 41 poets in the mecmua whose compiler is unknown.

Conclusions: In this study; after giving brief information about the mecmuas, the description and analysis of *Mecma'-ı Gawhar Asrar* was made, the poets who had poems in the mecmua were given in table, and the poems of the poets that were in the relevant compilation but not in the published sources until this time were conveyed.

Keywords: Literature, Mecmua, Junk, Poetry Compilation

Giriş

“Toplanılmış, biriktirilmiş, tanzim ve tertip edilmiş şeyler heyeti” manasına gelen mecmûa kelimesi, Arapça جمع kökünden gelmektedir. Seçme yazı ve şiirlerin kaydıyla hasıl olmuş ve bu gibi âsâr-ı müntahabenin kaydıyla oluşmuş risalelere mecmûa adı verilir.¹ Türkiye başta olmak üzere, Balkanlar ve Ortadoğu’da bulunan kütüphanelerde ve şahsî koleksiyonlarda *mecmûa* adı verilen binlerce yazma eser bulunmaktadır. Son dönemde mevcut *dîvân* türü eserlerin çalışılması ve yeni eserlerin gün yüzüne çıkmaması dolayısıyla araştırmacılar *mecmûa* türüne yönelmiştir.

Mecmûalar, bir ya da daha fazla yazar veya derleyen tarafından toplanılan, dînî ya da lâ-dînî mensur ve manzum eserlerden oluşan el yazması defterlerdir.² Şekil yönünden bir defterden ibaret olan bu eserler bir çeşit antoloji niteliğindedir.³ Farsçada “keşkûl”, Arapçada “sefine” isimleriyle kullanılan mecmûalara Türkçede “cönk” adı verilse de aşağıdan yukarıya tûlânî biçimde açılanlara cönk denmiştir.

Mecmûalar, daha çok şiir yazmasa da edebî zevk sahibi kimseler tarafından derlenir. Toplumun her kesimine hitap eden, tertip edildiği dönem içerisinde ve sonrasında okuyucu için içerisinde birçok bilgi barındıran ansiklopedi niteliği taşır. Derleyen tarafından kişisel zevklere göre derlenmiş farklı tür ve şekildeki şiirleri içinde barındıran bu eserlerin en belirgin özelliği “derleme” faaliyeti ile oluşturulmuş olmalarıdır.⁴

Hz. Peygamber’in hadis yazımına müsaade etmesiyle sahâbilerden bazıları Peygamber’den işittikleri sözleri kendi seçimlerine, ihtiyaç ve değerlendirmelerine göre derleyip bir araya getirmeye başlamış, bununla birlikte hadis literatüründe sahîfe, cüz ve kitap adı verilen ilk derlemeler meydana gelmiştir. Bunların en bilinenlerinden biri, Türkçeye ilk hadis mecmûalarından “Hemmam b. Münebbih’in Sahifesi” adıyla tercüme edilmiş bir mecmûadır.⁵

Arap edebiyatında derleme faaliyetinin ilk örnekleri hadis derlemelerinden önce ortaya çıkmış, cahiliyye döneminde görülmeye başlanmıştır. Arap edebiyatında önemli bir yere

¹ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2015), “Mecmûa”, 1293.

² Mustafa Uzun, “Mecmûa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1989), 28/265.

³ İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2014), “Mecmûa”, 300.

⁴ Mehmet Gürbüz, *Kâbilî’nin “Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eşâr” Adlı Şiir Mecmûası* (Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011), 1.

⁵ Uzun, “Mecmûa”, 28/266.

sahip olan şiir, tutucu kabile anlayışı ile yazılı ve sözlü olarak kayda geçirilmiş, mecmûa oluşturma geleneğini meydana getirmiştir. Kâbe'nin duvarına asılan, Ukaz vb. panayırarda düzenlenen şiir yarışmalarında en güzel kasidelerden seçilmiş olan *el-Muallakât* bilinen ilk derlemedir.⁶

Kısaca ifade etmek gerekirse mecmûalar; cahiliyye döneminde ortaya çıkmış, hadis derleme faaliyetleri ile genel çerçevesi belirlenmiş, Fars ve Türk edebiyatlarıyla değişip gelişerek kendi formunu oluşturmuştur. XV. yüzyılda Türk edebiyatında ilk örnekleri görülen mecmûalar, XVI. yüzyılda şâirler ve derleyiciler içerisinde bir moda haline gelerek bu dönemde birçok örneği verilmiştir. Tanzimat dönemine gelindiğinde mecmûa derleme faaliyetleri önce müntahabata daha sonra da antolojiye doğru evrilen bir sürece girmiştir.⁷

Mecmûaları şekil olarak incelediğimizde iki çeşit mecmûa türü karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri uzunlamasına açılan uzun yazma mecmûalardır ki “cönk” olarak isimlendirilmiştir. Mecmûanın belli konularda seçilmiş yazma ve basma kitaplar için kullanıldığı söylenerek cönkle mecmûa arasında bir ayırım yapılmamıştır. Aslı “gemi” manasında, Arapçası “sefine” olan cönkler, rahat taşınabilmesi amacıyla tûlânî biçimde yapılı ve kolların yenleri içinde taşınırlarmış.⁸ Kütüphanelerdeki yazmalar arasında bulunan cönkler, birer mecmûa olarak değerlendirildikleri için *mecmû'a-i eş'âr* adıyla fişlenerek, fişin bir köşesine gerek görülürse “cönktür” notu konulmuştur.⁹ Görüldüğü üzere, mecmûaların uzunlamasına açılanlarına cönk¹⁰ denilmiş, sadece biçim yönünden bir ayırma gidilerek cönkler de birer mecmûa kabul edilmiştir. Çalışmamızda incelediğimiz *Mecma'-ı Gevher-i Esrâr* da cönk şeklinde uzunlamasına açılan bir mecmûadır.

Mecmûa derleyicileri, yeni bir eser ya da bilgi ortaya koyan kişiler değil, daha önce yazılmış bilgileri seçip bir araya toplayan kişilerdir. Ortaya çıkan eserin derleyiciye ait orijinal bir eser olmaması nedeniyle mecmûalar müstakil bir telif eser olarak kabul edilemez.¹¹ Bu nedenle derleyenin mecmûayı yazma amacına göre değişik türlerde mecmûalar karşımıza çıkabilmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde ortaya çıkan mecmûalar arasında çok dağınık, hiçbir tertip ve düzeni olmayan mecmûalar olduğu gibi tek bir derleyenin kaleminden çıkan, cildi, süslemesi, yazısı ile tamamen bir düzen ve tertip içinde yazılmış mecmûalar da mevcuttur. Bazı mecmûalar sadece bir not defteri görevi görmüş, derleyen sevdiği şiirlerden ilaç tariflerine kadar her türlü bilgiyi defterine kaydetmiştir. Bu şekilde oluşan mecmûalar, derleyenin kişisel zevk ve isteklerine göre şekillenir. Kişisel ihtiyaçlardan dolayı düzenlenen mecmûalar gelişigüzel bir biçimde kaleme alınmış, tertip ve düzeni olmayan mecmûalardır. Yazısı ve yazı düzeni genelde bozuktur. Toplumsal bir hedefi gaye edinerek yazılan mecmûaların ise düzen ve tertip açısından kayda değer güzellikte olduğu, bu tip mecmûaların araştırmacılar tarafından

⁶ Gürbüz, *Kâbilî'nin "Sultân-ı Hübâna Münâsib Eşâr" Adlı Şiir Mecmûası*, 4. Ayrıntılı bilgi için bk. Nihat Çetin, *Eski Arap Şiiri* (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1971), 25-31.

⁷ Gürbüz, *Kâbilî'nin "Sultân-ı Hübâna Münâsib Eşâr" Adlı Şiir Mecmûası*, 5.

⁸ Ahmet Talay Onay, *Açıklamalı Divân Şiiri Sözlüğü*, Haz. Cemal Kurnaz (Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2013), 109. Şu beyit mecmûa ve cönklerin kol yenleri içinde taşındığını göstermektedir:

*Gülîstân meclis-i erbâb-ı dildir anda gül sanma
Çıkardı gonce-i ra'nâ kitâbın âstîninden / Fâzî*

⁹ Orhan Şaik Gökyay, “Cönk”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1989) 8/74.

¹⁰ Cönkler hakkında detaylı bilgi için bk. Sabri Koz, “Cönk”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (İstanbul: Dergah Yayınları, 1988), 2/83-85 ; Gökyay, “Cönk”, 8/73-75.

¹¹ Gürbüz, *Kâbilî'nin "Sultân-ı Hübâna Münâsib Eşâr" Adlı Şiir Mecmûası*, 3.

daha çok ilgi gördüğü söylenebilir. Mecmûanın ne şekilde olacağı, içerisinde hangi bilgilerin yazılı olacağı hususunda tek belirleyici derleyen kendisidir. Kalınlıkları, yaprak sayısına ve kalınlığına göre farklılık gösteren mecmûalar, çeşitli malzemelerle aharlanmış renkli kâğıtlardan oluşurlar. Yaprakları birbirine sağlam bir şekilde bağlanmış, şirazesini sağlam ve kuvvetli mecmûaların olduğu gibi şirazesiz dağınık bir biçimde oluşturulmuş mecmûalara da rastlamak mümkündür. İçerisindeki yazının güzelliği derleyen kabiliyetine göre farklılık arz eder. Çok düzgün ve güzel, ta'lik, nesih, rik'a ve diğer yazı türü çeşitleri ile yazılan mecmûa ve cönkler olduğu gibi eğri bir şekilde okunamayacak derecede kötü yazılmışlarına da rastlamak mümkündür.¹²

XX. yüzyılın başından itibaren Ali Canip Yöntem, Ali Nihat Tarlan gibi araştırmacılar, mecmûaların edebiyat tarihimiz açısından önemini vurgulamışlardır. Ali Canip Yöntem, "Kanaatimce eski bir şâiri hayatındaki mevkii ile tanımak için, o devir esnasında kaleme alınmış mecmûalar, en doğru fikir veren vasıtalarındandır." ifadesi ile bu öneme işaret etmiştir.¹³ Âşık Çelebi Meşâirü'ş-Şu'arâ'sında Keşfi'den bahsederken şöyle demektedir:

"Aceb budur ki cönklerde vü mecmûalarda rişte-i mistar üzre ipe uracak göze tokunacak yâran içinde okınacak bir gazeli belki bir beyti belki bir mısra'ı yokdur amma, hurûş-i cüy-bâr ve in'ikâs-i sadâda küh-sâr gibi meşâhir-i şu'arâdan olduğu için zikr olındı."

Bu ifade bize cönk ve mecmûaların, meşhur şâirlerin sevilen şiirlerini bulduran şiir mecmûaları olduğunu, bunlara girmenin şiir ve şâirin şöhreti bakımından önem arz ettiğini söylemektedir.¹⁴

Yapılan ve yapılacak çalışmalarla edebiyat tarihimizde büyük boşlukları dolduracak olan mecmûalar, zaman zaman asıl kaynak işlevi gördüğü gibi asıl kaynağı tamamlamada yardımcı da olabilirler. Örneğin Mehmet Çavuşoğlu, Amrî mahlaslı şâirin elde hiçbir divan nüshası bulunmadığı halde şiir mecmûalarında bulunan şiirlerle divan metnini oluşturmuştur. Yine Mehmet Çavuşoğlu, *Vasfî Dîvani*'ni oluştururken, elde bulunan iki eksik divan nüshasını şiir mecmûaları ile tamamlamıştır. Örnekleri çoğaltmak gerekirse *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şâirlerinden Figani ve Divançesi*, *Basîri ve Türkçe Şiirleri*, *Deniz Ali Baba Dergâhı Postnişini Haydar Cemil Baba (Haydarî) ve Şiirleri*, *Osmanlı Şiirinde Mevlânâ Övgüleri ve Mevlevîlik Unsurları*, *Türkî-i Basîr ve Aydınî Visâlî'nin Şiirleri*, *On Altıncı Yüzyıl Şâiri Selîkî ve Şiirleri* gibi eserler şiir mecmûalarından yola çıkarak ya elde hiçbir divan nüshası yokken ya da eksik olan şiirler ve nüshalar mecmûalardan tamamlanarak oluşturulmuştur.¹⁵

1. Mecma'-ı Gevher-i Esrâr, Mürettibi ve Telif Tarihi

Çalışmamızda konu edindiğimiz mecmûa, değişik şâirlerden şiirlerin toplandığı, antoloji niteliğindeki şiir mecmûaları arasında gösterilebilir. Mecmûa şahsi kütüphanemizde bulunmaktadır. Mecmûayı derleyen mürettibin kim olduğu belli değildir. Derleyen tertip ettiği mecmûaya *Mecma'-ı Gevher-i Esrâr* adını vermiştir. Muğla'nın Ula ilçesinde kaleme

¹² Dursun Yıldırım, *El Yazması Bir Kitap Türü: CÖNK/CÖNG* (Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, 2013), 27.

¹³ Hanife Koncu – Müjgan Çakır, "Şâirleri Yetiştiren Bir Kaynak Olarak Mecmûa", *Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Haz. Hatice Aynur – vd. (İstanbul: Turkuaz), 119. Ali Canip Yöntem, "Edebiyat Tedkiklerinde Mecmûaların Rolü", *Prof. Dr. Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri*, Haz. Ahmet Sevgi – Mustafa Özcan (Sözler Yayınları, 1996), 487.

¹⁴ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiir Kılavuzu* (İstanbul: OSEDAM, 2017), "Cönk", 2/421.

¹⁵ Kamil Ali Gıynaş, "Şiir Mecmûaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 25 (Konya: 2011), 248–249.

alınan mecmûanın nerede ve ne zaman yazıldığını ilk sayfada bulunan *Medîne-i Ula fî 1 Şevval 1331 ve fî 20 Ağustos 1329* tarih kaydından öğreniyoruz. Miladî tarihe çevirdiğimizde 3 Eylül 1913 tarihinde yazılan mecmûamızın derleyeni, tevazuundan ismini belirtmeyerek tarih kaydının alt tarafına *faķir* ifâdesiyle imzasını atmıştır. Bu tarihten yola çıkarak mürettibin XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyıl başlarında Ege bölgesinde yaşayan bir derviş olduğunu anlıyoruz. Bektâşi şâirlerin mecmûada ağırlıklı olarak yer alması, Hz. Ali, Hz. Hasan-Hüseyn ve on iki imamla ilgili şiirlere yer verilmesi nedeniyle derleyenin Alevî-Bektâşi tarikatına müntesip bir derviş olduğunu söyleyebiliriz. 1907 yılında vefat eden ve derleyenle aynı tarihlerde yaşayan Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'nın 44 adet şiirinin mecmûada yer alması, derleyenin Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'ya müntesip bir derviş olabileceğini aklımıza getirmektedir.

Mecmûanın ilk sayfasında yer alan, bir nevî mecmûanın derlenme sebebini açıklayan dörtlüğün derleyene ait olduğunu düşünmekteyiz:

“Küntü kenz'in cem' eyledim Gevher-i Esrâr'ını

Ol vechile yâd eyledim ism-i güher bârını

Bulur Mevlâsını 'uşşâķ-ı Ĥudâ bî-iştibâh

Her kim okur cân u dilden ehlu'l-lâh âşârını”

Allâh'ın sevgili kullarının eserlerini, cân u dilden içinde hiçbir şüphe barındırmadan okuyanların Mevlâsına kavuşacağını ifade eden derleyen, “*Küntü kenzen mahfiyyen fe-ahbebtü en-u'rife fe'halaktü'l-halka li ya'rifuni*”, “*Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi sevdim, bilinmem için halkı (yaratılmış bütün şeyleri) yarattım.*” mealindeki kudsî hadise telmihte bulunarak mecmûanın adını herkeşçe bilinmeyen gizli mücevher manasına gelen *Gevher-i Esrâr* koyduğunu söylemektedir.

2. Nüsha Tavsîfi ve Mecmûanın Şekil Özellikleri

15x11 cm. boyutlarında, uzunlamasına tûlânî açılan mecmûanın cildi kalın mukavvadır. Cildin üzerine herhangi bir işleme veya süsleme yapılmayan mecmûanın sayfaları açık gri renginde ve karelidir. Başından sonuna kadar rik'a hattı ile yazılan yazı oldukça düzgün ve okunaklıdır. Şiirlerin neredeyse tamamında mavi mürekkep kullanılmış, sadece yedi şiir siyah mürekkeple yazılmıştır. Eksik ya da yırtılmış bir parçası yoktur. Sadece bazı sayfalar mürekkep akmasından dolayı hafif zarar görmüşse de bunun metni okumaya bir engeli yoktur. Mecmûanın başında, mecmûada şiiri bulunan şâirlerin isimleri ve bu şiirlerin hangi sayfalarda yer aldığı yazmaktadır. İlk sayfada, mecmûanın müellif tarafından verilen ismi bulunmaktadır. İsmi altında da derleyenin sebeb-i te'lif mahiyetinde yukarıda bahsettiğimiz dörtlüğü yer almaktadır. Mecmûa daha sonra Zekâyî'nin gazel şeklindeki na'tı ile başlar. İlk beyti şu şekildedir:

Ey nübüvvet tahtının şâhı Ĥabib-i Kibriyâ

V'ey risâlet evciniñ mâhı Ĥabib-i Kibriyâ

Mecmûa'nın son manzûmesi, Hilmi Dede'ye ait *Kasîde der na't-ı Resûl 'aleyhi's-selâm'* dir. Bu kasidenin de son beyti şu şekildedir:

Olmaya zürriyyetinden bir zamân hâli cihân

Şöyle-kim şâbit ola bu kâ'inâtın bihteri

Mecmûanın en son sayfasında, kapağın hemen arkasında nefsin mertebelerinin resmedildiği bir tablo vardır. 86 varaktan oluşan mecmûanın varak numaraları ve şiirler derleyen tarafından numaralandırılmıştır. En son şiir 148 numara olarak yazılmıştır. Ancak derleyen 117'den 119'a atladığı için mecmûamızda 147 adet manzume vardır.

3. Muhteva Özellikleri

Mecmûada 41 şâirin toplamda 147 adet manzumesi bulunmaktadır. Bazı sayfalarda boşluğu doldurmak amacı ile birer ikişer beyitler yazıldığı ve bu şekilde olan müfred beyitlerin toplamda 30 adet olduğu tespit edilmiştir. Manzumeler yazılırken herhangi bir alfabetik sıra veya düzen takip edilmemiş, derleyen kendi zevkine göre şiirleri sıralamıştır. Mecmûada en çok şiiri bulunan ilk üç şâir sırasıyla Hilmî, Hâkî ve Sa'dî'dir. Mecmûada Hilmî'nin 44, Hâkî'nin 31 ve Sa'dî'nin 8 şiiri bulunmaktadır. 147 adet manzumenin 115'i gazel nazım şekli ile yazılmış, geri kalan 32 manzume; 13 murabba', 4 muhammes, 3 kaside, 1 müsemmen, 1 müseddes, 1 tahmis, 5 ilahi ve 4 adet nefesten oluşmaktadır.

Mecmûada bulunan şiirlerin tamamı Türkçe'dir. Yalnızca [68a]'da *Marifetnâme*'de yer alan Arapça bir beyit bulunmaktadır.

Mecmûada bulunan manzumeler genel olarak vahdet-i vücûd düşüncesi ile yazılmış şiirlerden oluşmaktadır. Bunun yanında peygamber ve ehl-i beyt sevgisini konu edinen na'tlar ve on iki imamla ilgili manzumeler de bulunmaktadır. Alevî-Bektâşî şâirlerin yazmış olduğu manzumelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Tasavvufi neşve ile yazılan manzumelerde şâirlerin asıl amacı sanat yapmak olmadığı için birçok yerde vezin kusurları ile karşılaşmak mümkündür.

4. Mecmûada Yer Alan Şâirler¹⁶

Mecmûada yer alan şâirler, doğum ve ölüm tarihleri, mecmûada bulunan şiir sayıları, doğum yerleri ve mensubiyetleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Şâirler tabloda alfabetik sıra ile yazılmıştır.

Nu.	Mahlas	Doğum ve Ölüm Tarihleri	Asıl Adı/Nâmı	Şiir Sayısı	Doğum Yeri/ Mensubiyet
1.	Ahmed	?/1545	Sârbân Ahmed	1	Hayrabolu/Bayrâmî
2.	Âkif	1787/1844	Âkif	1	Bozok/Halvetî
3.	'Arşî	1562/1620	?	5	?/Bektâşî

¹⁶ Mecmûada yer alan şâirlerin kısa biyografileri için bk. Şevket Enes Samancıoğlu, *Türk Edebiyatında Mecmûa ve Mecma'-ı Gevher-i Esrâr* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 19–40.

Derleyeni Bilinmeyen Bir Şiir Mecmûası: Mecma'-ı Gevher-i Esrâr

4.	Bosnevi ¹⁷	?	?	1	?
5.	Dertli	1772/1845	Karahasanoğlu Ali oğlu İbrahim (Aşık Dertli)	1	Gerede/Bektâşî
6.	Ġaybi	1615/1676	Kalburcuzade Sun'ullah Gaybî el-Kütahyevî	1	Kütahya/Bayrâmî
7.	Hâfız / Sa'dî ¹⁸	1841/1882	Edremitli Hâfız Ahmed Sa'dî	8	Edremit/ Nakşibendîyye/ Hâlidî
8.	İbrâhim Hakki	1703/1780	İbrahim Hakki Erzurumî	2	Hasankale/ Nakşibendî
9.	İsmâil Hakki	1653/1725	İsmâil Hakki Bursevî	31	Aydos/Celvetî
10.	Halil	?	Hoca Halil Ağa	1	?
11.	Hâşim	1718/1783	Bandırmalızâde Mustafa Hâşim	3	Üsküdar/Bektâşî
12.	Hilmi	1842/1907	Mehmed Ali Hilmi Dedebaba	44	Bektâşî
13.	Hüdâyî	1541/1628	Aziz Mahmud Hüdâyî	1	Şereflikoçhisar/ Bayrâmî
14.	İbrâhim	1774/1847	Kuşadalı İbrahim Halvetî	1	Kuşadası/Halvetî
15.	Kâmil	?/1894	Hoca-zâde Ahmed Kâmil Efendi	1	?/Nakşibendî
16.	Kâzım	1821/1890	Musa Kâzım	1	Koniçe/Bayrâmî- Celvetî
17.	Mısrî	1618/1694	Muhammed Niyâzî-i Mısrî	1	Malatya/Halvetî
18.	Mir'ât ¹⁹	XIX. yy.	Kalecikli Mir'âtî	3	Kalecik/Bektâşî

¹⁷ Mecmûamızda bulunan Bosnevi mahlaslı bir adet manzûme, ulaşabildiğimiz divân ve akademik çalışmalarda yaptığımız taramalarda bulunamamıştır. Bu nedenle şâir hakkında bilgi aktaramıyoruz.

¹⁸ Mecmûamızdaki 8 manzumedan birinde "Hâfız", kalan yedisinde "Sa'dî" mahlası kullanılmıştır.

¹⁹ Mecmûamızda bulunan "Mir'âtî" mahlaslı şâirin 3 adet şiirinden yalnızca biri Hayrettin İvgin, Ali Esad Bozyiğit'in hazırladığı *Kalecikli Aşık Mir'âtî* kitabında bulunabilmiştir. Kalan 2 şiiri kaynaklarda bulamadık. Hayrettin İvgin ve Ali Esad Bozyiğit, hazırlamış oldukları çalışmada şimdye kadar Mir'âtî'nin

19.	Muhyi ²⁰	?	?	1	?
20.	Murād	1546/1595	Sultan III. Murad	1	Manisa
21.	Müştak	1759/1832	Muhammed Mustafa Müştak	1	Bitlis/Kādirī
22.	Nādir	1830/1889'dan sonra	Hasan Nādir Efendi	1	Maraş
23.	Nakşî	?/1655	Nakşî Ali Akkirmānî	3	Divriği/Halvetî
24.	Pir Sultan Abdal	XVI. yy.	?	2	Bektāşî
25.	Remzi	1872/1944	Ahmed Remzi Akyürek	1	Kayseri/Mevlevî
26.	Rüşdi ²¹	?	?	1	?
27.	Sefil Abdal	XIX. yy.	?	1	?/Bektāşî
28.	Selāmî	?/1813	Şeyh Selāmî Mustafa Efendi	5	İzmir/Nakşibendî
29.	Sersem Abdal (Sersem Ali)	XVI. yy.	?	1	Bektāşî
30.	Seyfullāh/ Seyfî	?/1601	Seyfullah Kasım Nizamoğlu	2	İstanbul/Halvetî
31.	Sezāyi	1669/1738	Hasan Sezāyi Efendi	2	Mora/Halvetî
32.	Şıdkî ²²	?	?	1	?
33.	Süzî	1765/1830	Ahmed Süzî	1	Sivas/Halvetî

tespit edilen bütün şiirlerini topladıklarını söylemektedir. Bu nedenle mecmûamızda bulunan iki şiir Mir'âti'nin gün yüzüne çıkarılmış yeni şiirleridir.

²⁰ Muhyî mahlaslı şiir ulaşılabildiğimiz divân ve akademik çalışmalarda yaptığımız taramalarda bulunamamıştır. Şiirin üslubu bakımından Bezciâde Mehmed Muhyiddin Efendi'ye ait olabileceğini düşünüyoruz.

²¹ Mecmûamızda bulunan Rüşdi mahlaslı bir adet şiir, ulaşılabildiğimiz divân ve akademik çalışmalarda yaptığımız taramalarda bulunamamıştır. Bu nedenle şâir hakkında bilgi aktaramıyoruz.

²² Mecmûamızda bulunan Sıdkî mahlaslı bir adet manzume, ulaşılabildiğimiz divân ve akademik çalışmalarda yaptığımız taramalarda bulunamamıştır. Bu nedenle şâir hakkında bilgi aktaramıyoruz.

34.	Şemsi	1520/1597	Şemseddin Sivâsî	2	Zile/Halvetî
35.	Şevkî	1852/1907	Hüseyin	4	Bektâşî
36.	Turâbî	1786/1868	Hacı Ali Turâbî Dede-baba	1	Yanbolu/Bektâşî
37.	Virâni	XVI. yy.	?	1	?/Bektâşî
38.	Vuslat	?/1768	eş-Şeyh Hasan Efendi el-Kastamonî	1	Kastamonu/Halvetî
39.	Yünus	1240-1/1320-1	Yunus Emre	3	?
40.	Zekâi	?/1812	Mustafa Zekâyî (Oruç Baba)	3	Üsküdar/Halvetî
41.	Zikrî ²³	?	?	1	?

5. Divân ve Çalışmalarda Bulunamayan Manzûmeler

Mecmûada yer alan manzumeler, şâirlerin divânları ve onlar üzerine yapılan akademik çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Bazı manzumelerin ulaşabildiğimiz çalışmalarda bulunamamış olması nedeniyle bunların şâirleri tam olarak tespit edilememiştir. Rüşdî, Zikrî, Bosnevî, Mir'âtî, Şıdkî, Muhyî, Hâşim mahlaslı şâirlerin tamamının eserleri ve üzerine yapılan çalışmalar taranmaya gayret gösterilmiş, aşağıda bulunan şiirler taranan eserler arasında bulunamamıştır. Bu manzumeler mecmûada yer aldıkları sıra ile başına varak numaraları yazılarak aşağıda belirtilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde yer alan manzumelerin ilk kez yayınlandığını söyleyebiliriz.

[3a/3b]

[Rüşdî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sırr-ı Hâk'da nokta-i vahdetten enhâdır vücüd

'Alleme'l-esmâ yemi fülk-i müsemmâdır vücüd

²³ Mecmûamızda bulunan Zikrî mahlaslı bir adet manzume, ulaşabildiğimiz divân ve akademik çalışmalarda yaptığımız taramalarda bulunamamıştır. Bu nedenle şâir hakkında bilgi aktaramıyoruz.

Mevzi'-i sırr-ı velâyet dâr-ı evhâdır vücûd
Sâcidine kıble-i nûr-ı muşallâdır vücûd
Maẓhar-ı vech-i Muḥammed sırr-ı Tâhâ'dır vücûd
Ķâbe kavseyn belki *ev ednâya* ma'nâdır vücûd
Vech-i Ḥaḳḳ'ı görmeğe mir'ât-ı iclâdır vücûd
Eş-şalâ ey ehl-i aşḳ esrâr-ı illâdır vücûd

Âdem isen âdeme et secdeden etme nükûl
Olmamak maḳşûduñ ise iblis-âsâ kim süfûl
Cânını maḳhûr edip cismiñ içinde etme ğûl
Ḥazret-i Ḥaḳḳ'a dilerseñ olsun a'mâliñ ḳabûl
Men raânî remzini bu sır için söyler Resûl
Ger taleb var ise sende sırr-ı zâta bi'l-vuşûl
Vech-i Ḥaḳḳ'ı görmeğe mir'ât-ı iclâdır vücûd
Eş-şalâ ey ehl-i aşḳ esrâr-ı illâdır vücûd

Bâğ-ı hikmettir vücûdun bâbını etme ğüşâ
Ķüntü kenziñ maḳzeni hem 'âlem-i sırr-ı 'amâ
Şeş cihet ḳaydıdan ıtlâḳ olmak isterseñ dilâ
Şayḳal ur mir'ât-ı ḳalbe 'aşḳ ile et incilâ
Gör seni sende ne sırsıñ sendedir kenz-i ḥafâ
Yer u göğe şıĝmayan ḳalb-i muvaḥḥidde şehâ
Vech-i Ḥaḳḳ'ı görmeğe mir'ât-ı iclâdır vücûd
Eş-şalâ ey ehl-i aşḳ esrâr-ı illâdır vücûd

Bu vücûd için ḳılındı hep ḳıyâm ile ḳu'ûd
Va'ḳterib remziñ bilen etti vücûduna sücûd
'Ârif iseñ er vücûduñ şehrine ol bî-ḳuyûd
Hep vücûduñ şemmesidir büy-ı 'anber şâh-ı 'ûd
Noḳtayı fehm eylemek maḳşûd-ı bi'z-zâta şühûd

Seyr-i fi'llâh 'âlemine irmekse maķşûd bā-su'ûd
Vech-i Hâķķ'ı görmeğe mir'ât-ı iclâdır vücûd
Eş-şalâ ey ehl-i aşķ esrâr-ı illâdır vücûd

Rüşdiyâ bu sırrı sulb-i nûr-ı akdemde ara
Cevher-i ferd-i mu'in naķd-i Meryem'de ara
Ėayra bakma zâhidâ bu vaşfı maķremde ara
Mâye-i pîre teşebbüs ile ol demde ara
Farķ u farķu'llâhı ańla cem'ile cem'de ara
Cüst-cü etme gözüm bu sırrı âdemde ara
Vech-i Hâķķ'ı görmeğe mir'ât-ı iclâdır vücûd
Eş-şalâ ey ehl-i aşķ esrâr-ı illâdır vücûd

[4b]

[Zikri]

Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûlün
İrşâd olur insân olan insân yüzümüzden
Ėandân olarak dîde-i giryân yüzümüzden

Biń mâhla hezâr şemsi hacil eyleriz ol dem
Rüşen olacak şem'-i şebistân yüzümüzden

Bir âyinedir şüretimiz sîretimiz Hâķ
'İbret alır insân olan insân yüzümüzden

Bizden görünür şüret-i erbâb-ı temâşâ
Ma'kûs görünür küfr ile imân yüzümüzden

Didârimıza yazdı ezelden yed-i ķudret
Şimdi okunur âyet-i Ėur'an yüzümüzden

Zikrî gözün aç kavlı-i Muḥammed buña kâfi
İsbât olunur şüret-i Raḥmân yüzümüzden

[5a]

[Bosnevî]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Ey cemâliñ âfitâb-ı pertev-i dârü's-selâm
Kevşer-i şîrin lebleriñ mevtâya *yuhyi'l-'izâm*²⁴

Pâs-bân ebrûların olmuş o bâğ-ı ḥüsnüne
Gözleriñ cellâd-ı a'dâ her gören eyler kıyâm

Ḳıblegâh-ı ins ü cinniñ hem *şırâta'l-mustekîm*
Cümle eşyâ çün seniñ ḳadriñle bulmuştur nizâm

Sâḳiyâ sun bâdeyi fazl-ı na'imiñ 'aşḳına
Çün nidâ geldi bize *lâ taknetü mâ fi'l-keâm*

Ḥamdü lillâh Bosnevî gördü cemâliñ şübhesiz
Kenz-i lâ yefnâya erdi ḥâşıl-ı yevmü'l-enâm

[6b]

[Mir'at]

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Yine sâlûs oturup şavm u şalâtiñ söyler
Cenneti ḥalkâ satıp sîm u berâtiñ söyler

²⁴ Bu mısradâ vezin aksamaktadır.

Bizi Hâk eyledi didâr-ı müştâk-ı ezel²⁵

Diñlemem vâ'izi ol hür-i ruvâtın söyler

El-Kelâm çünki şıfât'ül-Mütekellim oldu

Her ne söylerse kişi kendi şıfâtın söyler

Bizlere Râfizi ta'bir eder şüfi-i ħar

Kendi zu'munca şanır fısk u livâtın söyler

Şad-hezâr mu'ciz-i peygamberi görse kıanmaz

Hele ol kâfiri gör Lât u Menât'ın söyler

Lâ fetâ baħrine daldı yine göñlüm Mir'ât

Heme işnâ 'aşeriñ remzile zâtın söyler

[7a]

[Mir'ât]

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bir memerr-i 'âlemim 'âlem baña bir kerredir

'Aynıma nüh tāk-ı eflāk bir vücūd-ı zerredir

Āyet-i seb'u'l-meşāni ħaṭṭ-ı vechimdir benim

Dāniş-i 'aql-ı kelâm çün 'aşk baña zū-merredir

Geçmişiz zâhid eğer ħavfiñ şırâṭ ise seniñ

Seng-i ta'nıñ zümre-i 'uşşâka kaç biñ kerredir

Zâhidâ zühdün riyâsı eylemez pāk-i zamir

Zann eder şürette seyrim lik sîret ħurredir

²⁵ Bu musrada vezin aksamaktadır.

Mazhar-ı Mir'ât *men mâte mine'l-'aşk* sırrına
Kıl teveccüh mihr-i mâha sâl-i 'ömrüm güredir

[73a]

[Şıdkı]

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Resül-i Ekrem'in dâ'im gönülde feyz ü hâlâtı
Eder 'aşıkları taḥşil çü nür-ı vahdet-i zâtı

Bilirler bâ'ış-i icâd-ı 'âlem olduđuñ anıñ
Buyurdu ḥaḳḳına *levlak* zâhirdür(ür) rivâyâtı

Ḥabibiñ sevmek Allâh'ın hemân Allâh'ı sevmekdir
Anıñla buldu 'ârifler o hâlâtı maḳâmâtı

Ṭulû'-ı pertev-i zâtı ziyâ-baḥşâ-yı 'âlemdir
Nümâyân oldu tâbında velilerde kerâmâtı

Günâhkârân ümid eder dü 'âlemde şefâ'âtiñ
Ki va'd oldu 'uşât-ı ümmete 'âfv u 'inâyâtı

Eren esrâr-ı tevḥide gider râh-ı vişâl içre
Temennide olup dâ'im eder Ḥaḳḳ'a münâcâtı

O'dur memdüh-ı Yezdânı O'dur maḥbûb-ı Sulṭânı
Anıñ evşâfıdır Şıdkı Cenâb-ı Ḥaḳḳ'ın âyâtı

[78a]

[Muḥyi]

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Küntü kenziñ ser-te-ser sırr-ı nihâni sendedir

Lî me'allâh'ın rumûzı hem 'ayânı sendedir

Sen seni bildiñ ise bildiñ nedir cümle cihân

Zâhir u Bâ'tın kamu 'aşkıñ beyânı sendedir

Seniñ için devr eder bu kâ'inât leyl ü nehâr

On sekiz biñ 'âlemiñ mu'tlak nişânı sendedir

Zâhidâ gitme yabâna iste bul sende seni

Nüşha-i Hâk'ın bugün cümle me'ânı sendedir

Sen seni bil ger dilerseñ âdem-i ma'nâyı sen

Cümle 'ilmin Muhyiyâ sırr-ı 'ayânı sendedir

[79b]

[Hâşim]

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Maşrıq-ı şems-i nübüvettir Muhammed Muştafâ

Ma'tla'-ı mâh-ı velâyettir 'Aliyyü'l-Mürtezâ

Şem'-i mihrâb-ı imâmettir Hâsan sırr-ı velî

Nür-ı mişbâh-ı şehâdetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Gavs-ı 'âlem-zâde-i mazlûm-ı deşt-i Kerbelâ

Ol 'Alî Zeyn'el-'abâ kim ma'zen-i cûd u 'atâ

Bâkır u Ca'fer'dir el-Hâk menba'ı lu'f u kerem

Hem İmâm Mûsâ-i Kâzım şu'le-i Tûr-ı cilâ

Hem Rızâ ol vâriş-i ‘ilm-i Nebiyyi Hâşimî

Hem Takî’dir hem Naķi’dir her ikisi nûr ziyâ

Sonuç

Üzerinde çalıştığımız *Mecma’-ı Gevher-i Esrâr* isimli mecmûa, 1913 yılında derlenmiştir. İçerisinde çoğunlukla Bektâşî şâirlerin şiirlerinin bulunduğu mecmûanın derleyeni belli değildir. Mecmûa içerisinde şiiri bulunan 41 şâirden, en çok şiir Hilmî mahlaslı Mehmed Ali Hilmi Dedebara’ya aittir. 1907 yılında vefat eden Mehmet Ali Hilmi Dedebara’nın derleyenle aynı yıllarda yaşamış olması ve mecmûada en çok kendisine yer verilmesi, mecmûayı derleyen mürettibin Hilmi Dedebara’nın müridi olabileceğini aklımıza getirmektedir. Yazısından ve derlediği şiirlerden anladığımız kadarıyla iyi bir eğitim alan mürettib, şâir kişiliği ve şiir zevki ile ön plana çıkmaktadır.

Çalışmamızda yakın tarihe ait bir şiir mecmûasının tanıtımı yapılmış, yayınlanan kaynaklarda bulunamayan manzumeler aktarılmıştır. Mir’âtî mahlaslı Kalecikli Aşık Mir’âtî’nin iki şiiri, Bandırmalizâde Mustafa Hâşim’in bir şiiri yayınlanan kaynaklarda bulunamamıştır. Yine mecmûamızda bulunan Rüşdî, Bosnevî, Sıdkî, Muhyî mahlaslı şiirler için, adı geçen mahlaslarla ilgili ulaşabildiğimiz tüm dîvânlara ve akademik çalışmalara bakılmış ama herhangi birinde mecmûamızda bulunan bu şiirlere rastlanılamamıştır.

Mecmûada bulunan şiirlerin büyük bir kısmı vahdet-i vücûd düşüncesi ile yazılmış şiirlerdir. Derleyenin mecmûaya verdiği *Mecma’-ı Gevher-i Esrâr* isminden, mecmûa girişindeki sebep-i telif mahiyetinde yazdığı dörtlükten ve de mecmûa içerisindeki şiirlerden gördüğümüz kadarıyla elimizde bulunan mecmûayı vahdet-i vücûd nazariyesinin motif olarak işlendiği bir mecmûa olarak kabul edebiliriz.

Mecma’-ı Gevher-i Esrâr isimli mecmûa, herhangi bir kütüphane kataloğunda yer almayıp tek nüshası şahsi kütüphanemizde bulunmaktadır. Mecmûa üzerine yapılan bu çalışma ile söz konusu eser ilim dünyasına tanıtılmış ve içerisinde daha önce kaynaklarda yer almayan manzumeler gün yüzüne çıkarılmıştır. Aynı zamanda XIX. yüzyılda yaşamış bir dervişin şiir zevki, kendi hayat görüşüne göre takip ettiği, sevdiği şâirler ve onların şiirleri tespit edilmiştir. Bu da çalışmamızın ve mecmûanın önemini göstermektedir.

Kaynakça

- Çetin, Nihat. *Eski Arap Şiiri*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1971.
- Gıynaş, Kamil Ali. "Şiir Mecmûaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2011), 246-260.
- Gökyay, Orhan Şaik. "Cönk". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 8/73-75. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Gürbüz, Mehmet. *Kâbil'nin "Sultân-ı Hübâna Münâsib Eşâr" Adlı Şiir Mecmûası*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- İvgin, Hayrettin - Bozyiğit, A. Esad. *Kalecikli Âşık Mir'âtî*, Ankara: Kültür Ajans Yayınları, 2016.
- Koncu, Hanife - Çakır, Müjgan. "Şâirleri Yetiştiren Bir Kaynak Olarak Mecmûa". *Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. Haz. Hatice Aynur - vd. 117-134. İstanbul: Turkuaz, 2012.
- Koz, Sabri. "Cönk". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 2/83-85. İstanbul: Dergah Yayınları, 1988.
- Onay, Ahmet Talay. *Açıklamalı Divân Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları, 2013.
- Pala, İskender. *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2014.
- Samancıoğlu, Şevket Enes. *Türk Edebiyatında Mecmûa ve Mecma'-ı Gevher-i Esrâr*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Şemseddin Sami. *Kâmûs-ı Türki*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2015.
- Şentürk, Ahmet Atilla. *Osmanlı Şiir Kılavuzu*. İstanbul: OSEDAM, 2017.
- Uzun, Mustafa. "Mecmûa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 28/265-268. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Yıldırım, Dursun. *El Yazması Bir Kitap Türü: CÖNK/CÖNG*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, 2013.
- Yöntem, Ali Canip. "Edebiyat Tedkiklerinde Mecmûaların Rolü". *Prof. Dr. Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri*. Haz. Ahmet Sevgi - Mustafa Özcan. Sözler Yayınları, 1996.